

Kaikkien sosiaaliturva

Vihreiden sosiaaliturvaohjelma

Hyväksytty puoluevaltuuskunnan kokouksessa 20.2.2022

Tämä ohjelma korvaa puoluehallituksen 1.11.2014 hyväksymän perustulolinjapaperin, puoluehallituksen 5.2.2019 hyväksymän päivitetyn perustulomallin sekä puoluehallituksen 4.2.2011 hyväksymät Vihreät eläkelinjaukset.

Johdanto	2
Vihreän sosiaaliturvan periaatteet	2
Vihreiden sosiaaliturvamalli	4
Sosiaaliturvan rahoitus ja työn verotus	5
Työn eri muodot ja yrittäjyys	6
Perustulo	7
Perustulon asumisosa ja yleinen asumistuki	8
Perustulon lapsikorotus ja nuorisoraha	9
Osallisuusraha	10
Ansioturva	11
Sosiaaliturva eri tilanteissa	11
Työttömyys	12
Opiskelu	13
Vanhemmuus ja huoltajuus	14
Vammaisuus	15
Sairaus-, kuntoutus- ja terveydenhoitokulut	16
Eläkkeet	17
Ansioläke	19
Toimeentulotuki	20
Perustoimeentulotuen korjaussarja	21
Oikeusturva	22
Kansaneläkelaitos	23
Velkaantuminen ja sosiaalinen luototus	24

LIITE: Sosiaaliturvan parannuspaketti tulevalle hallituskaudelle

Johdanto

Oikeus sosiaaliturvaan ja oikeus riittävään elintasoon ovat ihmisoikeuksia.

Sosiaaliturva on jokaista suomalaista tavalla tai toisella koskettava kokonaisuus ja keskeinen hyvinvointivaltion pilari. Tällä ohjelmalla Vihreät vastaavat laajasti tunnistettuun tarpeeseen uudistaa sosiaaliturvaa rakenteellisesti, eikä vain hienosäätämällä olemassaolevaa järjestelmää.

Tässä ohjelmassa esitellään Vihreiden vastaus sosiaaliturvan kokonaisuudistukseen sekä monipuolisesti ratkaisuja nykyisen sosiaaliturvajärjestelmän ongelmiin. Nousevia yhteiskunnallisia ilmiöitä, joihin sosiaaliturvalla on syytä vastata, ovat esimerkiksi lisääntyvä ansiotyön ja tulonsiirtojen yhdistäminen, uudet työn ja tuotannon muodot, työn ja perheen yhteensovittaminen, tulojen ja varallisuuden polarisaatiokehitys, nousevien ympäristöverojen sosiaalinen kompensointi sekä työntekijöiden tukeminen saastuttavan tuotannon päättymisen synnyttämissä muutoksissa.

Sosiaaliturva laajassa merkityksessä kattaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sekä toimeentuloturvan eli pääsääntöisesti rahassa maksettavat etuudet. Tämä ohjelma käsittelee toimeentuloturvaa, johon usein viitataan sanalla sosiaaliturva, sekä joitain siihen läheisesti liittyviä palveluja. Toimeentuloturva voi koostua rahana maksettavista etuuksista, luontoisavustuksista, eli muina kuin rahana tarjotuista avustuksista kuten esimerkiksi asunnosta, sekä muista tukipalveluista.

Tämä ohjelma sisältää konkreettisia toimenpiteitä nykyisen sosiaaliturvajärjestelmän kehittämiseen lyhyellä aikavälillä (1–2 eduskuntakautta) sekä Vihreiden sosiaaliturvamallin mukaisia pitkän aikavälin rakenteellisia uudistuksia. Ohjelman ei ole tarkoitus olla lista vaalilupauksia, vaan sen on tarkoitus toimia käsikirjana sosiaaliturvan ongelma-kohtien tunnistamiseen ja konkreettisten ratkaisujen löytämiseen. Sosiaaliturvauudistus tulee toteuttaa hallitusti askelissa eikä kaikkia lyhyenkään aikavälin toimenpiteitä ole tarkoitus toteuttaa kerralla. Tehtyjen toimien vaikutuksia täytyy seurata eikä järjestelmän vakautta tule horjuttaa liiallisilla yhtäaikaisilla muutoksilla. Etenkin lyhyen aikavälin toimenpiteitä on mahdollista toteuttaa yksittäisinä uudistuksina. Työn edetessä pitkän aikavälin ratkaisuja tulee kehittää ja tarkentaa. Tässä ohjelmassa esitetyt rahasummat ovat vuoden 2022 tasossa.

Ohjelman valmistelun yhteydessä on syntynyt Ajatuspaja Vision julkaisu, joka syventää ohjelmassa esiintyviä aiheita ja selittää tarkemmin eri toimenpiteiden yksityiskohtia. [XXX] -raportin voi lukea [XXX]-linkistä [täydennetään julkaisun valmistuttua].

Vihreän sosiaaliturvan periaatteet

Jokaisella on oikeus elää vapaana puutteesta ja kurjuudesta, ja tämä oikeus kuuluu kaikille riippumatta yksilön ominaisuuksista, varallisuudesta tai muista taustatekijöistä. Sosiaaliturvalla on merkittävä rooli tämän oikeuden saavuttamisessa ja tosiasiallisessa toteutumisessa. Solidaarisuus ei pääty kansallisvaltioiden rajalle – köyhyys tulee poistaa Euroopan unionista ja koko maailmasta. Sosiaalipolitiikkaa tuleekin tehdä myös kansainvälisellä tasolla esimerkiksi ottamalla käyttöön yhteiseurooppalainen perustulo.

Sosiaaliturvan uudistamisessa tehtävien valintojen on perustuttava parhaaseen mahdolliseen saatavilla olevaan tietoon. Käytettävässä tietopohjassa on hyödynnettävä erilaisia mittareita huomioiden ihmisten erilaiset elämäntilanteet kokonaisvaltaisesti. Sosiaaliturvaan liittyvissä poliittisissa päätöksissä on otettava huomioon niiden tulonjako-, työllisyys- ja yhdenvertaisuusvaikutukset sekä esimerkiksi psykologiset ja terveydelliset vaikutukset.

Vihreän sosiaaliturvan periaatteet muodostavat neljä kokonaisuutta:

- Yhdenvertaisuus ja kaikille kuuluuus
- Köyhyyden vähentäminen ja hyvinvoinnin lisääminen
- Vapauden ja itsenäisyyden vahvistaminen sekä kannustavuus
- Selkeys ja elämän sujuvoittaminen.

Yhdenvertainen ja kaikille kuuluva sosiaaliturva tarkoittaa järjestelmää, jonka piiriin jokainen yhteiskunnan jäsen kuuluu automaattisesti. Se perustuu ajatukseen universalismista, eli kaikille yhtäläisestä oikeudesta sosiaaliturvaan, ja pyrkii mahdollisimman yhtenäisiin etuuksiin. Kaikille kuuluvassa sosiaaliturvassa eri etuudet ovat luonnollinen osa elämänkaarta, mikä ylläpitää järjestelmän vahvaa legitimitettä eli oikeutusta. Kun järjestelmä koskee myös taloudellisesti hyvin pärjääviä, vähenee tarve luoda ylimääräisiä sosiaalivakuutuksia. Kaikille kuuluva järjestelmä kannustaa etuuksien täysimääräiseen käyttöön niiden alikäytön sijaan ja etuuksien käyttöön liittyvä häpeä vähenee, kun ihmisiä ei erotella sosiaaliturvaa tarvitseviin ja muihin. Samalla ihmisten yksilölliset erityistarpeet ja muuttuvat elämäntilanteet tulee huomioida riittävällä tavalla. Yhdenvertainen sosiaaliturva on yksilökohtaista, sillä valtion ei kuulu tehdä oletuksia ihmisten perhemuodoista ja elämäntavoista. Oikeus sosiaaliturvaan ja pääsy riittävien palveluiden piiriin ei saa olla riippuvaista yksilön osaamisesta, ominaisuuksista, asuinpaikasta tai muista taustatekijöistä, ja sosiaaliturvan syrjivät rakenteet tulee purkaa. Vihreä sosiaaliturva kohtelee kaikkia työn muotoja yhdenvertaisesti ja saattaa esimerkiksi yrittäjät, osa-aikatyötä tekevät, apurahatyöskentelijät ja muut epätyypillistä työtä tekevät sekä useasta eri lähteestä toimentulonsa kasaavat samalle viivalle osaksi yhteistä järjestelmää.

Köyhyyden vähentäminen ja ehkäiseminen on vihreän sosiaaliturvan ensisijainen tavoite. Hyvinvointivaltion onnistumisesta kertoo se, kuinka tasaisesti hyvinvointi jakautuu ja kuinka kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia kohdellaan. Taloudellinen epävarmuus heikentää ihmisen hyvinvointia ja osallistumismahdollisuuksia yhteiskunnassa. Riittävän toimeentulon turvaamisen lisäksi hyvinvointia lisäävän sosiaaliturvan tulee tukea yksilön omaa toimijuutta ja vähentää kokemusta järjestelmän aiheuttamasta nöyryytyksestä. Köyhyys on ennen kaikkea puutetta rahasta, mutta jo tunne köyhyydestä ja eriarvoisuudesta heikentää ihmisen hyvinvointia ja toimintakykyä. Siksi sosiaaliturvalla tulee myös hillitä varallisuuden ja tulojen polarisaatiota. Köyhyyden vähentämisessä perusturvaetuuksien riittävyuden merkitys korostuu suhteessa ansiosidonnaisiin etuuksiin. Lisäksi tulee puuttua pienituloisten suuriin menoeriin kuten asumisen hintaan, peruspalvelujen asiakasmaksuihin ja lääkemenoihin.

Vapautta ja itsenäisyyttä vahvistava sosiaaliturva kunnioittaa yksilön itsemääräämisoikeutta ja omia valintoja. Vihreiden mielestä ihminen on merkityksellisyyttä hakeva aktiivinen toimija, jolla itsellään on paras tieto ja ymmärrys omista tarpeistaan ja voimavaroistaan. Yksilönvapautta vahvistava sosiaaliturvajärjestelmä ei nojaa byrokraattiseen valvontaan ja vastikkeellisuuteen, sillä ne lisäävät järjestelmän monimutkaisuutta ja kaventavat yksilön mahdollisuuksia valita omaan tilanteeseensa sopivimmat ratkaisut. Jäykät lokerot ja ehdot sosiaaliturvassa aiheuttavat resurssihukkaa ja hyvinvointitappiota, jos ne estävät ihmisten omaehtoisen toimeliaisuuden. Vihreä feministinen sosiaalipolitiikka nostaa heitä, joilla on olosuhteiden vuoksi heikommat lähtökohdat toimia yhteiskunnassa, sillä tosiasiallista vapautta ei ole ilman taloudellista turvaa. Jokaisella tulee olla oikeus

asua paikassa, jossa on mahdollisuus tavoitella omien toiveiden ja tavoitteiden mukaista opiskelua ja työtä, siis myös kasvukeskuksissa. Vihreä sosiaaliturva pyrkii poistamaan kannustinloukkuja ja kannustaa ja helpottaa työn vastaanottamista aikuiselämän eri vaiheissa.

Selkeä ja elämää sujuvoittava sosiaaliturva on nykyaikainen ja joustava. Siinä missä nykyinen tilkkutäkkimäinen sosiaaliturva on monimutkainen, vihreä sosiaaliturva on käyttäjälleen yksinkertainen ymmärtää ja ennakoitava. Elämää sujuvoittava sosiaaliturva tarkoittaa myös etuuksien ja palvelujen riittävää saavutettavuutta ja esteettömyyttä. Selkeä palvelumuotoilu sekä mekaanisen tiedonkäsittelyn automatisointi vähentää sosiaaliturvan alikäyttöä ja varmistaa, että kukaan ei jää edes hetkellisesti täysin tukiverkon ulkopuolelle. Samalla tulee varmistaa, että pitkällekin automatisoidussa etuuskäsittelyssä jäljelle jäävää harkinnanvaraisuutta ei ulkoisteta keinoälylle. Työn vastaanottamista ja toimeliaisuutta tulee tukea työtulojen ja tulonsiirtojen saumattomalla yhteensovittamisella ja mahdollistamalla eri työn muotojen, opiskelun ja yrittämisen yhdisteleminen vaivatta. Byrokratian vähentäminen vapauttaa yhteiskunnan resursseja tuottavampaan toimintaan, ja työnteon kannustavuuden varmistamisella edistetään järjestelmän taloudellista kestävyyttä.

Vihreä sosiaaliturvajärjestelmä on myös muutoskestävä. Se joustaa yhteiskunnan murrosten mukana ja toimii ihmisille reilun siirtymän turvaajana näissä muutoksissa. Virtaviivaisempi etuuskokonaisuus mahdollistaa järjestelmän säätämisen ja kehittämisen vastaamaan tulevia tarpeita ja resursseja nykyistä joustavammin ja nopeammin. Sosiaaliturvajärjestelmän on oltava myös taloudellisesti kestävä. Sosiaaliturvan rahoittaminen nojaa lopulta kestävään julkiseen talouteen. Tässä ohjelmassa esitetyillä toimilla on erilaisia suoria, dynaamisia ja rakenteellisia vaikutuksia julkisiin menoihin. Tavoitteena on, että ohjelman toimenpiteet paitsi vähentävät ja ehkäisevät köyhyyttä, myös uudistavat taloutta ja työmarkkinoita. Samalla Vihreät ovat valmiita hyväksymään, että sosiaaliturvaan tehtävät parannukset voivat lisätä järjestelmän suoria kokonaiskustannuksia, jos muutoksilla on mahdollista lisätä ihmisten hyvinvointia. Hyvinvoivat ihmiset luovat hyvinvoivan yhteiskunnan ja tämä on perusta myös taloudellisen toimeliaisuuden ja kestävä taloudenpidon toteutumiselle.

Vihreiden sosiaaliturvamalli

Vihreiden sosiaaliturvamalli pohjautuu universaaliin ja vastikkeettomaan perustuloon. Perustuloon sisältyy perustulon perusosa 600 euroa, asuinkunnasta riippuvainen asumisosa 100–400 euroa sekä perustulon lapsikorotus 300 euroa. Perusturvaa voi täydentää perustulon päälle saatavalla syyperusteisella 300 euron osallisuusrahalla, johon voi saada sitä korottavan ansiosidonnaisen ansio-osan. Eläkeläiset saavat lisäksi perustulon eläkeläiskorotuksen, joka vastaa suuruudeltaan osallisuusrahan perusosaa. Kunnista tai hyvinvointialueilta saatava toimeentulotuki säilyy aidosti viimesijaisena tukena. Edellä mainitut summat ovat suuntaa antavia, sillä yksittäisten etuuksien tasoa tärkeämpää on perusturvan kokonaistaso. Mallissa perustulo ja osallisuusraha korvaavat suuren osan nykyisistä etuuksista säilyttäen tasapainon järjestelmän yksinkertaisuuden ja yksilöllisten elämäntilanteiden huomioimisen välillä.

Perusturvan eli perustasoisten etuuksien kokonaistasoa eri elämäntilanteissa tulee arvioida suhteessa kohtuullisen minimin viitebudjettiin, jossa arvioidaan ihmisarvoiseen elämään riittävää rahamäärää. Tällä perusteella Suomessa perusturvan nykyinen taso on liian alhainen. Ongelma tulee korjata korottamalla perusturvaa asumisen tuet huomioiden kohtuullisen minimin viitebudjetin mukaiselle tasolle, jolloin ilman työtuloja oleville ihmisille jää käteen kuukausitasolla mm. asuinpaikasta ja perhemuodosta riippuen keskimäärin 200 euroa nykyistä enemmän.

Jotta tukien ja etuuksien tosiasiallinen taso ei laske ajan myötä, tulee ne kaikki sitoa tarkoituksenmukaisiin indekseihin. Kytkökset matalien perusturvaetuuksien ja korkeampien ansiosidonnaisten etuuksien välillä tulee purkaa, jotta matalia perusturvaetuuksia voi korottaa muihin etuuksiin vaikuttamatta.

Vihreiden sosiaaliturvamalli välttää ihmisten lokeroitua silloin, kun se ei ole olennaista tuen antamisen kannalta. Perustulon ja osallisuusrahan lisäksi erityisryhmiä ja erityistarpeista syntyviä kuluja tuetaan esimerkiksi vammaistuilla ja terveystennojen tuilla. Työelämän ulkopuolella oleville aikuisille maksetaan eläkettä ja itsenäistymisen kynnyksellä oleville nuorille nuorisorahaa. Etuuksien ja palvelujen väliset kytkökset puretaan, jotta jokaisen on mahdollista saada tarpeidensa mukaisia sosiaali-, terveys- ja työllisyyspalveluja riippumatta siitä, mitä etuuksia saa.

Etuuksien laskentaa ja teknisiä ominaisuuksia päivitetään vastaamaan nykyaikaa ja järjestelmä automatisoidaan mahdollisimman pitkälle tietojärjestelmien kuten tulorekisterin avulla. Kaikki tuet ja etuudet määritellään kuukausikohtaisina summoina sen sijaan, että osa olisi arkipäiviin sidottuja. Käsitteet ja määritelmät esimerkiksi perhesuhteista harmonisoidaan etuuksien kesken sekä verottajan kanssa. Vihreiden tavoitteena on täysin yksilökohtainen etuusjärjestelmä, jossa aikuisten väliset elämäntilanteet eivät vaikuta etuuksien määrääntymiseen tai summiin.

Toimenpiteet lyhyellä aikavälillä:

- Korotetaan perusturvaetuuksia asteittain 100 eurolla niin, että ensimmäinen askel on 50 euroa.
- Puretaan kytkökset sosiaali-, terveys- ja työllisyyspalvelujen ja rahallisten etuuksien väliltä, jotta asiakas voi saada aina tarpeensa mukaista palvelua ilman tarvetta olla tietyn etuuden piirissä, ja toisinpäin.
- Yhtenäistetään sosiaaliturvan käsitteet ja määritelmät eri julkisten toimijoiden kesken.
- Yhtenäistetään etuuksien rahamääräiset laskentatavat kuukausikohtaisiksi ja yhtenäistetään etuuksien maksatus samalle kuukauden päivälle.

Toimenpiteet pitkällä aikavälillä:

- Korotetaan perusturva asumisen mukaan lukien siten, että tuen saajalle jää käteen mm. asuinpaikasta ja perhemuodosta riippuen noin 200 euroa nykyistä enemmän kuukaudessa.
- Otetaan käyttöön askeleittain Vihreiden sosiaaliturvamalli.
- Yksilökohtaistetaan koko sosiaaliturvajärjestelmä siten, etteivät muiden aikuisten tilanteet vaikuta yksilön etuuksiin.
- Korjataan kansaneläkeindeksi vastaamaan pienituloisen kulurakennetta.

Sosiaaliturvan rahoitus ja työn verotus

Sosiaaliturva edustaa merkittävää osaa julkisesta kulutuksesta. Kun tavoitellaan köyhyyden poistamista ja eriarvoisuuden vähentämistä, julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyuden säilyttävä sosiaaliturvamenojen nousu on hyväksyttävää. Siksi kustannusneutraaliuden ei tule olla keskeinen tavoite sosiaaliturvauudistuksessa. Kuitenkin järjestelmän tulee olla taloudellisesti realistinen ja kestävä, ja menoja tulee aina verrata vaihtoehtoiskustannuksiin.

Etuuksien rahoitusta ei tule pääsääntöisesti sitoa tiettyihin veroihin, vaan verotusta tulisi tarkastella kokonaisuutena painottaen vähiten haitallisia veron muotoja tavoitellen järjestelmän rahoituksen, työn kannustimien ja tulonsiirtojen riittävän kohdentumisen tasapainoa. Vihreitä veroratkaisuja käsitellään tarkemmin muissa ohjelmissa. Järjestelmä, joka kannustaa työntekoon ja yrittämiseen ja vähentää esimerkiksi köyhyydestä johtuvia terveydenhuoltomenoja, auttaa vahvistamaan julkisen talouden kestävyyttä.

Jotta sosiaaliturvajärjestelmä voi tukea työn tekemistä ja sen vastaanottamista, on pidettävä huoli etteivät ansiotuloverotus, etuuskautuminen ja mahdollinen ansioiden ulosmittaus vie yhdessä liian suurta osuutta tulonlisäyksestä. Työtuloista käteen jäävän summan on oltava ennakoitava kaikissa tuloluokissa ja etuustilanteissa. Etuusjärjestelmän sujuvuutta parannetaan korvaamalla etuuskautumisen tiukat tulorajat automaattisella ja tasaisella leikkautumisella tulojen noustessa. Kohtuullisen leikkautumisasteen hyödyntäminen on ensisijaisempi keino suojaosiin nähden, mutta suojaosia voidaan käyttää lyhyellä aikavälillä lisäämään pienituloisten käteen jääviä tuloja.

Tuloverotuksen läpinäkyvyyttä ja johdonmukaisuutta lisätään luopumalla erillisistä sosiaaliturvamaksuista lukuun ottamatta eläkemaksua. Tämä edellyttää nimellisten palkkojen uudelleen neuvottelua sekä verotettavien etuuskautumisen tason tarkastelua, jotta nettotulo pysyy verouudistuksessa samana.

Ansiotulojen verotuksen byrokratiaa vähennetään ottamalla käyttöön kansalaisen verotili. Sen avulla työnantaja tai yrittäjä maksaa pelkän bruttopalkan palkansaajan verotilille, josta verottaja automaattisesti perii palkansaajan tai yrittäjän ennakoverot, minkä jälkeen nettopalkka maksetaan tulonsaajan tilille. Nykyisellään joitain etuuksia verotetaan, kun toiset ovat verottomia. Järjestelmän selkeyttämiseksi muutetaan kaikki etuudet verottomiksi työeläkkeitä lukuunottamatta.

Toimenpiteet lyhyellä aikavälillä:

- Automatisoidaan tuloverotuksen ennakonpidätys ottamalla käyttöön kansalaisen verotili.
- Lisätään palkan muodostumisen läpinäkyvyyttä kirjaamalla työnantajamaksut palkansaajan kuittiin.

Toimenpiteet pitkällä aikavälillä:

- Muutetaan kaikki sosiaaliturvaetuudet verottomiksi lukuun ottamatta työeläkkeitä.
- Yksinkertaistetaan ansiotuloverotusta poistamalla verottajan viran puolesta tehtävät tuloveron vähennykset. Kompensoidaan muutos veroasteiden uudelleenmäärittelyllä siten, että käteen jää aina ennustettava ja toimeliaisuuteen kannustava summa.
- Luovutaan erillisistä sosiaaliturvamaksuista lukuun ottamatta eläkemaksua. Samassa yhteydessä palkansaajien ja työnantajien tulee neuvotella nimelliset palkat uudelleen, jotta nettopalkka pysyy samana. Sulautetaan Työllisyysrahasto ja sen toiminta Kelaan.

Työn eri muodot ja yrittäjäyys

Erilaisia työn muotoja kohdellaan nykyään eri säännöillä sosiaaliturvassa, mikä monimutkaistaa ja eriarvoistaa järjestelmää. Esimerkiksi jotkut työn muodot ja työntekijäryhmät ovat tällä hetkellä

työttömyys- ja eläketurvan ulkopuolella. Vihreät haluavat poistaa työn muotojen raja-aidat saattamalla kaiken ansiotyön yhtenäisen sosiaaliturvan piiriin. Näin esimerkiksi yrittäjät, itsensätyöllistäjät ja freelancerit saavat saman turvan kuin palkansaajatkin, ja yksilön toimeentulo ei vaarannu, vaikka yhdistelisi erilaisia töitä. Tätä mallia kutsutaan myös nimellä yhdistelmävakuutus.

Kun kaikki työ on sosiaaliturvan piirissä samoilla säännöillä, alivakuuttaminen ei ole enää mahdollista. Näin myös työsuoritteita välittävissä alustataloudessa toimivien itsensätyöllistäjien asema paranee. Yrittäminen tai yrityksen perustaminen ei saa olla este yhtenäisten etuuksien saamiselle.

Toimenpiteet lyhyellä aikavälillä:

- Tuodaan yrittäjät työmarkkinatuen piiriin. Tätä ennen päivitetään tulorekisteri sisällyttämään yrittäjän ansio- ja osinkotulot.
- Tuodaan työskentelyapurahat kokonaisuudessaan ansiotuloverotuksen ja sosiaaliturvamaksujen piiriin. Väliaikaisena ratkaisuna helpotetaan eri lähteistä tulevien lyhyiden apurahojen laskemista yhteen sosiaaliturvan määräytymisessä.
- Mahdollistetaan alustan kautta työtä tekevän sosiaaliturvamaksujen tilittäminen siten, että alustayritys voi tilittää ne suoraan palkkionmaksun yhteydessä.
- Poistetaan väliaikaisena ratkaisuna tekijänoikeuskorvausten huomioiminen sosiaaliturvaetuuksien sovittelusta kunnes kaikkien veronalaisen ansiotulojen kohtelu on yhtenäistetty sosiaaliturvassa.
- Mahdollistetaan käyttökorvaukset kuten tekijänoikeustulojen ohjaaminen elinkeinonharjoittajan yritykselle.

Toimenpiteet pitkällä aikavälillä:

- Yhtenäistetään kaiken veronalaisen ansiotulon kohtelu sosiaaliturvassa, kuten sosiaaliturvamaksujen suuruus, siten että palkkatulo, yritystulon ansiotulo-osuus ja muu veronalainen ansiotulo ovat yhdenvertaisessa asemassa.
- Tuodaan kaikki veronalaiset ansiotulot sosiaaliturvan piiriin siten, että niistä maksetaan sosiaaliturvamaksut, ne kerryttävät ansiosidonnaista turvaa ja eläkkeitä ja ne huomioidaan tuloharkintaisten etuuksien sovittelussa. Näitä tuloja ovat muun muassa yrittäjän ansiotulo-osuus, työkorvaukset, laskutuspalvelupalkkiot, lomarahat ja -korvaukset ja luottamustoimipalkkiot.
- Selkeytetään käyttökorvausten, kuten tekijänoikeustulon, kohtelu sosiaaliturvassa.

Perustulo

Perustulo on universaali etuus, joka maksetaan automaattisesti kaikille Suomen sosiaaliturvan piirissä oleville täysi-ikäisille sekä itsenäisesti asuville alaikäisille. Perustulon maksatus on automatisoitu, eikä sitä tarvitse erikseen hakea. Se täydentää näin matalia työtuloja saumattomasti. Perustulon avulla voidaan kompensoida esimerkiksi ilmastotoimien johdosta nousevia kulutusveroja myös heidän kohdallaan, joiden tuloverotusta ei ole mahdollista laskea enää alemmas.

Vihreiden sosiaaliturvamallissa perustulo koostuu perusosasta sekä asumisosasta ja perustulon lapsikorotuksesta. Eläkeläiset saavat lisäksi perustulon eläkeläiskorotuksen. Perustulon perusosa on 600 euroa kuukaudessa, ja summa on jokaiselle täysi-ikäiselle yhtä suuri asuinkunnasta tai muista tekijöistä riippumatta. Perustulo korvaa nykyisen perustoimeentulotuen ja nykyiset asumistuet. Näiden lisäksi

nykyinen lapsilisä lakkautetaan ja perustuloon sisällytetään perustulon lapsikorotus. Vihreiden mallin mukainen perustulo on ns. osittainen perustulo, sillä se ei korvaa kaikkea sosiaaliturvaa.

Perustulo on veroton etuus, joka voidaan toteuttaa kiinteän perustulon tai negatiivisen tuloveron mallina. Kiinteän perustulon mallissa perustulon täysi summa maksetaan ihmiselle 1–2 kertaa kuukaudessa hänen ansiotuloistaan riippumatta, eli ilman tuloharkintaa. Negatiivisen tuloveron mallissa perustuloa maksetaan vain niiltä kuukausilta, joilta ansiotulot jäävät alle tietyn rajan. Tämän rajan ylittävistä tuloista maksetaan ansiotuloveroa, kun taas kiinteän perustulon mallissa veroa maksetaan jo pienistä tuloista. Molemmissa malleissa käteen jäävä tulo ja todellinen veroprosentti ovat samat. Negatiivisen tuloveron malli edellyttää tulorekisterin hyödyntämistä.

Toimenpiteet lyhyellä aikavälillä:

- Otetaan käyttöön 200 euron vastikkeeton ja veroton takuutulo kaikille Suomen sosiaaliturvan piirissä oleville täysi-ikäisille sekä itsenäisesti asuville alaikäisille. Tämä toteutetaan tulorekisteriä hyödyntävällä mallilla, jossa ansiotulot sekä muut ensisijaiset sosiaaliturvaetuudet asumistukea ja lapsilisää lukuun ottamatta leikkaavat takuutuloa 27 % leikkautumisasteella, jolloin takuutulo täydentää hyvin matalia tuloja. Sidotaan takuutulo kansaneläkeindeksiin.
- Kompensoidaan ilmasto- ja ympäristötoimien vaikutuksia ottamalla käyttöön hiiliosinko. Hiiliosinko kompensoi päästöverojen korotuksia jakamalla verotuotot tulonsiirtona.

Toimenpiteet pitkällä aikavälillä:

- Otetaan käyttöön perustulo, johon kuuluu 600 euron perusosa sekä asumisosa ja perustulon lapsikorotus. Perustulo korvaa sen ensiaskeleena toimineen takuutulon, ja erillisen tuloharkinnan sijaan perustulo integroidaan ansiotuloverotukseen joko kiinteän perustulon tai negatiivisen tuloveron mallilla. Sopeutetaan vähimmäismäärien päivärahojen taso huomioiden perustulon vaikutus käteen jääviin tuloihin. Tasapainotetaan perustulon kuluja tuloveron korotuksilla siten, että keski- ja suurituloisille käteen jää suunnilleen saman verran tuloa kuin ilman perustuloa.

Perustulon asumisosa ja yleinen asumistuki

Asumiseen liittyvien tukien tarkoitus on huomioida pienituloisten asumismenoja ja kompensoida asumiskustannusten alueellisia eroja. Itse korkeita asumiskustannuksia hillitään ensisijaisesti riittävällä asuntotuotannolla.

Perustulon asumisosa on alueellisesti vaihteleva osa perustuloa, joka huomioi ja tasoittaa maan sisäisiä eroja asumisen ja liikkumisen kustannuksissa. Asumisosa on perustulon osana jokaiselle samassa kunnassa asuvalle yhtä suuri riippumatta yksilön toteutuneista asumiskustannuksista. Näin sosiaaliturva ei ohjaa asumisvalintoja vaan mahdollistaa asumisjärjestelyjen optimoinnin yksilön oman harkinnan mukaan. Jotta kunnilla on kannuste huolehtia riittävästä asuntotarjonnasta, tulee osa asumisosan kustannuksista kunnan maksettavaksi. Kasvukeskuksille siirtyvä maksupaine tulee kompensoida uudistamalla kuntien valtionosuusjärjestelmää. Asumisosan taso on sidottu kunnan asumiskustannuksia seuraavaan indeksiin. Kotitaloudessa asuvat lapset nostavat asumisosan määrää, ja vuoroasuvat lapset huomioidaan täysimääräisesti kaikkien huoltajien asumisosassa.

Koska toteutuneista asumiskustannuksista riippumaton asumisosa tukee samalla summalla myös heitä,

joilla asumiskustannukset ovat matalat, tulee perustulon asumisosa ottaa käyttöön vasta kun omistusasumisen verotuksellinen hyöty huomioidaan esimerkiksi kiinteistöveron korotuksella tai asuntotuloveron käyttönotolla tai vastaavalla tavalla osana asumisosan laskentaperusteita.

Ennen siirtymistä perustuloon tulee yleinen asumistuki muuttua yksilökohtaiseksi, jolloin ruokakunnan muiden jäsenten tulot eivät vaikuta tuen määrään. Tällöin yksilökohtainen enimmäisasumismeno saadaan jakamalla ruokakunnan koon mukainen enimmäisasumismeno ruokakunnan aikuisten kesken huomioiden lapset huoltajien osuudessa.

Toimenpiteet lyhyellä aikavälillä:

- Automatisoidaan tulorekisterin avulla yleisen asumistuen tuloharkinta eli tuen leikkautuminen tulojen noustessa.
- Palautetaan yleinen asumistuki vuokratasoindeksiin.
- Poistetaan asunnon pääomavastikkeen huomioiminen yleisessä asumistuessa riittävän pitkällä siirtymäajalla.
- Muutetaan yleisen asumistuen laskennassa työttömyysturvan lapsikorotus etuoikeutetuksi tuloksi eläkkeensaajan lapsikorotuksen ja opintotuen huoltajakorotuksen tapaan.

Toimenpiteet pitkällä aikavälillä:

- Korotetaan yleisen asumistuen enimmäistasoa keskimäärin 100 eurolla. Kohdennetaan korotus pienituloisille laskemalla asumistuen ansiotulovähennys 100 euroon.
- Uudistetaan yleisen asumistuen laskentaa siten, että vuoroasuvat lapset huomioidaan kunkin huoltajan ruokakunnan koossa.
- Muutetaan yleinen asumistuki yksilökohtaiseksi, jolloin ruokakunnan muiden jäsenten tulot eivät vaikuta tuen määrään. Varmistetaan muutoksessa asumistuen riittävä kohdentuminen pienituloisille esimerkiksi asumistuen ansiotulovähennystä pienentämällä.
- Korvataan asumistukietuudet perustulon asumisosalla, joka on asuinkunnasta riippuen 100–400 euroa.

Perustulon lapsikorotus ja nuorisoraha

Lapsilisä Suomessa on universaali vastikkeeton etuus, jolla tuetaan lapsen hoitamisen ja kasvattamisen kuluja. Vihreiden sosiaaliturvamallissa perustulon lapsikorotus sisältyy huoltajien perustuloon 300 euron suuruisena lisänä per lapsi. Summalla on tarkoitus kattaa lapsen elatus ja se maksetaan yhdelle tai jaetusti useammalle huoltajalle osana näiden perustuloa.

Nuoren itsenäistymistä ja taloustaitojen opettelua tuetaan siirtämällä portaittain 15 ikävuodesta eteenpäin osa lapsilisästä tai perustulon lapsikorotuksesta nuorelle itselleen nuorisorahan muodossa. Omillaan asuvalle alaikäiselle maksetaan perustulon lapsikorotuksen tai nuorisorahan sijaan täyttä perustuloa samoin ehdoin kuin aikuiselle.

Toimenpiteet lyhyellä aikavälillä:

- Mahdollistetaan lapsilisän maksaminen tasan huoltajien kesken omalla ilmoituksella.

- Otetaan käyttöön 15-, 16- ja 17-vuotiaille tarkoitettu nuorisoraha, joka siirtyy portaittain iän karttuessa 25 %, 25 % ja 50 % osuutena huoltajalle maksettavasta lapsilisästä tai perustulon lapsikorotuksesta nuorelle itselleen. Nuorisorahan perusteena on keskiarvo perheen saamista lapsiluvun mukaan vaihtelevista lapsilisistä.

Toimenpiteet pitkällä aikavälillä:

- Sidotaan lapsilisä kansaneläkeindeksiin.
- Pidennetään lapsilisän maksamista siihen asti, kunnes lapsi täyttää 18 vuotta.
- Korvataan nykymallinen lapsilisä perustulon lapsikorotuksella, jonka suuruus on 300 euroa.

Osallisuusraha

Jotta perusturva olisi tasoltaan riittävän korkea, tulee Vihreiden sosiaaliturvamallissa universaalien perustulon päällä vielä toistaiseksi säilyttää syyperusteinen perusturvaetus. Vihreiden mallissa tätä etuutta kutsutaan osallisuusrahaksi. Syyperusteisen osallisuusrahan avulla voidaan kohdentaa tukea perustuloa paremmin erilaisissa elämäntilanteissa kuten työttömyyden, opiskelun, alentuneen työkyvyn tai sairauden kohdalla.

Vihreiden sosiaaliturvamallissa perustulo ja osallisuusraha yhdessä korvaavat useimmat nykyiset syyperusteiset perusturvaetuudet kuten työmarkkinatuen, peruspäivärahan ja sairauspäivärahan, kuntoutustuen sekä näihin kytköksissä olevat ansiosidonnaiset osat kuten ansiopäivärahan. Osallisuusrahaa saavat myös opiskelijat ja osaamistaan täydentävät, jolloin erillisestä opintotuesta ja opintolainajärjestelmästä voidaan luopua kotimaassa opiskelevien osalta. Vanhempainpäivärahat säilyvät omina etuuksinaan.

Tuen tarpeen syystä riippumatta osallisuusraha on aina samansuuruinen ja se koostuu perusosasta sekä ansiosidonnaisesta ansio-osasta. Työtulojen myötä osallisuusraha leikkautuu tulorekisteriä hyödyntäen automaattisesti siten, että työnteon kannustavuus säilyy. Ansio-osaan on automaattisesti oikeutettu, jos etuuden hakemista edeltää työssäoloehdon täyttävä työllisyysjakso.

Kuten nykyäänkin syyperusteisia etuuksia, osallisuusrahaa haetaan erikseen, ja tuen saamisen perusteena toimii yksi tai useampi elämäntilanteeseen liittyvä syy. Toisin kuin nykyään, etuuden syyperusteena voidaan huomioda useamman samanaikaisen elämäntilanteen yhdistelmä. Oikeus osallisuusrahaan alkaa täysi-ikäisenä, kun oikeus perustulon lapsikorotukseen ja nuorisorahaan lakkaa.

Toimenpiteet pitkällä aikavälillä:

- Yhdistetään työttömyyden, sairauden ja opiskelun perusteella maksettavat perusturvaetuudet osallisuusrahaksi, jota maksetaan syyperusteisesti Vihreiden sosiaaliturvamallin mukaisen perustulon päälle. Osallisuusraha koostuu 300 euron perusosasta sekä ansiosidonnaisesta ansio-osasta.
- Korvataan ansiosidonnaiset päivärahat vanhempainpäivärahoja lukuun ottamatta osallisuusrahan ansio-osalla. Osallisuusraha on täysin Kelan maksama, jolloin työttömyyskassoilta poistuu tehtävä päivärahojen maksajana.

Ansioturva

Ansiosidonnainen turva tasaa äkillistä tulonmenetystä, esimerkiksi työttömyyden tai sairauden kohdatessa, huomioiden tulonmenetystilannetta edeltävän tulotason. Ansioturva mahdollistaa tulotason kohtalaisen säilymisen lyhyiden tulottomien jaksojen aikana, jolloin menoja on vaikea karsia nopeasti, ja toisaalta antaa aikaa sopeuttaa menotasoa olosuhteen pitkittyessä.

Nykyinen ansiosidonnainen työttömyystuki asettaa palkansaajat eriarvoiseen asemaan riippuen siitä, kuuluvatko nämä työttömyyskassaan vai ei. Lisäksi yrittäjät ja muut epätyypillistä työtä tekevät ovat eriytetty omiin vakuutusjärjestelmiinsä. Ongelma tulee korjata myöntämällä ansioturva kaikille ansiotulon saajille, jos etuuden hakemista edeltää työssäoloehdon täyttävä työllisyysjakso. Työssäoloehto ja ansioturvan taso määritellään jatkossa työtulojen perusteella (ns. euroistaminen) ja kaikki veronalaiset ansiotulot työn muodosta riippumatta huomioidaan yhtäläisesti, jolloin palkkatyön, apurahan ja yrittäjätulon yhdistäminen ei ole ongelma. Sama periaate koskee kaikkia ansiosidonnaisia etuuksia kuten työttömyystukea, sairauspäivärahaa ja vanhempainpäivärahoja.

Ansioturvan taso ja kesto määrittävät turvan toimivuuden ja samalla järjestelmän kustannukset. Liian matala turvan taso voi synnyttää lisävakuutusjärjestelmiä, jotka hajauttavat yhteistä sosiaaliturvaa. Toisaalta ero perusturvan ja ansioturvan välillä ei voi olla niin suuri, että järjestelmän sosiaalinen oikeutus katoaa. Nykyään ansioturvan taso on kytketty laskennallisesti perusturvan tasoon, jolloin perusturvan nostamiseen käytettyä rahaa valuu ansioturvan kustannuksiin. Tämän vuoksi tulee poistaa tämä ns. kaksoiskytkös, jotta on mahdollista tehokkaasti parantaa perusturvaa.

Vihreiden sosiaaliturvamallissa ansiosidonnaista turvaa voi saada osana osallisuusrahaa, vanhempainpäivärahoja, saattohoitorahaa ja sururahaa näiden etuuksien perustasoa korkeampana ansio-osana.

Toimenpiteet lyhyellä aikavälillä:

- Tuodaan kaikki palkansaajat, yrittäjät sekä muut veronalaista ansiotuloa saavat työn muotoja erottelematta yhteisen ansiosidonnaisen sosiaaliturvan piiriin.
- Luodaan Kelaan työttömän ansiopäiväraha, jota maksetaan niille, jotka eivät kuulu työttömyyskassaan.
- Muutetaan kaikkien ansiosidonnaisten päivärahaetuuksien työssäoloehto ja suuruuden määrittely tuloperusteiseksi siten, että kaikki veronalainen ansiotulo työn muodosta riippumatta kerryttää ansioturvaa yhteisellä kertymällä.
- Poistetaan ansioturvan tason ns. kaksoiskytkös eli taitekohdan määräytyminen perusturvan tason mukaan ja sidotaan taitekohta indeksiin.
- Mahdollistetaan ansioturvan saaminen nykyistä lyhyemmän työssäolojakson jälkeen lyhentämällä vastaavasti lyhyimmän ansioturvan kesto.
- Selvitetään mahdollisuutta kytkeä ansioturvan kesto työmarkkinoiden suhdannevaihteluihin.
- Määritellään ansioturvan taso summana per kuukausi työpäivien sijaan ja kesto työpäivien sijaan viikoissa tai kuukausissa.

Sosiaaliturva eri tilanteissa

Siirtymässä kohti Vihreiden sosiaaliturvamallia on tärkeää kehittää nykyisiä syyperusteisia etuuksia ja sosiaalipolitiikkaa myös lyhyellä aikavälillä. Pitkällä aikavälillä perustulo ja osallisuusraha korvaavat suuren osan nykymuotoisista syyperusteisista etuuksista. Samalla jatkossakin tarvitaan yksilöllisiin erityistarpeisiin vastaavia tukimuotoja.

Työttömyys

Työttömyyden kohdatessa jokaisella on oltava oikeus riittävään toimeentuloon. Vihreille on työttömyysturvajärjestelmässä tärkeää painottaa ihmislähtöisyyttä ja työttömän omaa toimijuutta valvonnan ja sanktioiden sijaan. Työttömyysetuuksien lisäksi tukea tarvitsevalle tulee tarjota asiakaslähtöisiä palveluja hänen yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti. Palveluihin tulee olla riittävät resurssit koko maassa. Järjestelmän tulee tunnistaa tilanteet, joissa työttömän terveyden tai voimavarojen kannalta häntä ei voi velvoittaa työn hakemiseen tai tekemiseen. Pitkäaikaistyöttömyys on merkittävä riski köyhyydelle ja terveysongelmille, eivätkä pitkäaikaistyöttömät saa jäädä unohdetuksi ihmisryhmäksi. On pidettävä huoli, että pitkäaikaistyöttömät eivät joudu sinnittelemään pitkäaikaisesti sellaisten sosiaaliturvaetuuksien varassa, jotka eivät vastaa heidän tarpeisiinsa. Heille on mahdollistettava nopea pääsy kuntoutukseen, työkokeiluihin ja täsmätyökykyisten palveluihin sekä etsittävä reittejä takaisin työelämään.

Toimenpiteet lyhyellä aikavälillä:

- Korotetaan työmarkkinatukea ja peruspäivärahaa asteittain 100 eurolla niin, että ensimmäinen askel on 50 euroa.
- Luovutaan työttömyysturvan korvauksettomista määräajoista, eli niin sanotuista karensseista, sekä samaan sanktiojärjestelmään kuuluvista työssäolovelvoitteista.
- Lievennetään työttömän tuloloukkuja kohtuullistamalla työttömyysetuuksien leikkautumisastetta tilanteissa, joissa eri tukien ja mahdollisen tulojen ulosmittauksen leikkautumisasteet kumuloituvat päällekkäin.
- Poistetaan työmarkkinatuesta alle 25-vuotiaiden ammatillista koulutusta vailla olevien henkilöiden viiden kuukauden odotusaika.
- Luovutaan alle 25-vuotiaiden työttömien muita tiukemmasta sanktioinnista liittyen koulutuksen suorittamiseen.
- Muutetaan työllistymistä edistävään omaehtoiseen opiskeluun hakeutuminen työttömän omaksi ilmoitusasiaksi ilman TE-palvelujen tilanearviointia. Mahdollistetaan työmarkkinatuella opiskelu työttömän omalla ilmoituksella koko työllistymistä edistävän tutkinnon tai sen osan suorittamisen ajaksi.
- Kehitetään työllistymistä edistäviä palveluja asiakaslähtöisesti painottaen palvelujen vapaaehtoisuutta ja palvelunsaajan omaa motivaatiota. Liitetään samalla mukaan työttömille räätälöidyt sosiaali- ja terveyspalvelut, sillä monesti etenkin pitkäaikaistyöttömien kohdalla todellinen palveluntarve on työhön liittyviä palveluja laajempaa.
- Joustavoitetaan työttömyysetuuksien velvoitteiden täyttämistä huomioimalla paremmin erilaiset työn ja toimeliaisuuden muodot kuten vapaaehtoistyö, järjestöllinen toiminta ja omaehtoinen opiskelu. Osa-aikatyö ja muu soviteltu työjärjestely tulee laskea velvoitteet täyttäväksi toiminnaksi.
- Korjataan työttömyysturvaa siten, ettei oman ammattitaidon ylläpitämistä kuten soittoharjoittelua lasketa työttömyysetuusosoikeutta estäväksi toiminnaksi.
- Luovutaan työttömyysetuuden laskennassa käytetystä erityisestä sovittelujaksosta ja laskennallisesta palkasta. Sen sijaan sovitellaan työttömyysetuudet ja työtulot yhteen käyttämällä kuukauden jaksoja. Huolehditaan, että työttömyysetuuden päättyessä sovittelujakson voi päättää joustavasti.

- Kevennetään työttömän palkkatuen byrokratiaa ja mahdollistetaan, että palkkatukihakemuksen voi täyttää myös työnhakijaosapuoli.
- Luovutaan työllistymistä edistävän palvelun ja työttömyysetuuksien välisestä kytköksestä siten, ettei poissaolo palvelusta vaikuta työttömyysetuuteen. Muutetaan palvelun poissaoloseuranta henkilön omaksi ilmoitusasiaksi.

Toimenpiteet pitkällä aikavälillä:

- Korvataan työttömyysetuudet perustulolla ja osallisuusrahalla.

Opiskelu

Vihreiden mielestä myös opiskelijalle kuuluu riittävä toimeentulo. Vihreiden sosiaaliturvamallissa opiskelijoiden sosiaaliturva saatetaan samalle tasolle muiden työikäisten kanssa luopumalla erillisestä opintotuesta ja tuomalla opiskelijat perustulon ja osallisuusrahan piiriin.

Opiskelijan tulee voida halutessaan keskittyä opiskeluun ilman turvautumista opintolainaan. Samalla järjestelmän tulee mahdollistaa opiskelun ja työn yhdistäminen. Joustava sosiaaliturva on jatkossa yhä tärkeämpää, kun tavoitellaan elinikäistä oppimista, jossa ihmiset täydentävät osaamistaan uran aikana ja yhdistelevät yksilöllisesti eri toimeliaisuuden muotoja. Elinikäinen oppiminen lisää ihmisten yhdenvertaisuutta edistämällä ihmisten sosiaalista liikkuvuutta.

Lyhyellä aikavälillä opiskelijoiden toimeentuloa tulee parantaa nostamalla opintorahan tasoa, sillä yhdessä yleisen asumistuen kanssa se ei riitä kattamaan opiskelijan elinkustannuksia. Lisäksi opiskelun ja työnteon yhdistämistä tulee selkiyttää muun muassa korvaamalla vuositulorajat tasaisella etuuden leikkautumisella työtulojen myötä.

Toimenpiteet lyhyellä aikavälillä:

- Korotetaan opintorahaa 100 eurolla.
- Sidotaan opintotuen vuosituloraja soveltuviin indekseihin.
- Yksilökohtaistetaan täysi-ikäisten sekä itsenäisesti asuvien alaikäisten opintoraha siten, ettei tuen määrään vaikuta enää tuen saajan asumisjärjestely eikä vanhempien tulot. Yhtenäistetään opintorahan taso näille ryhmille itsenäisesti asuvan täysi-ikäisen opintorahan tasolle.
- Korvataan opintotukikuukausien määrään perustuva vuosituloraja tasaisella tuen leikkautumisasteella tulorekisteriä hyödyntäen. Tässä yhteydessä luovutaan opintorahan enimmäistukiajasta.
- Lasketaan opintotuen opintopistevaatimuksia.
- Poistetaan korkeakouluopiskelusta enimmäistukiajan kaksiporaisuus, eli alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon erilliset enimmäistukiajat.
- Muutetaan opintolainahyvitykseen vaadittavan tutkinnon suorittamisen määräajan laskenta huomioimaan vain valmistumiseen johtavan tutkinnon suorittamisen läsnäolokaudet. Myönnetään määräaikaan huojennusta opintojen etenemiseen vaikuttavien sosiaalisten tai terveydellisten syiden perusteella.
- Ulotetaan opintolainahyvitys koskemaan myös toista astetta.

- Sidotaan opintolainan takaisinmaksu opinto-oikeuden päättymiseen tai valmistumiseen opintotuen päättymisen sijaan.
- Luodaan elinikäisen oppimisen mahdollistava julkisrahoitteinen osaamisturvamalli. Malliin kuuluu Kelan hallinnoima osaamisturvavali, jolla katetaan opiskelijan toimeentuloa ja mahdollisia ansionmenetyksiä opiskelun aikana.
- Luodaan kaikenikäisille tarkoitettu kansallinen osaamisohjelma, jonka kautta mikä tahansa toisen asteen tutkintoon tai osatutkintoon tähtäävä koulutus on maksutonta henkilöille, joilta puuttuu toisen asteen tutkinto. Mahdollistetaan osana ohjelmaa koulutuksen ajaksi tulottomille opiskelijoille työmarkkinatuen tasoinen perusturvaetus.
- Perustetaan julkisesti hallinnoitu apurahajärjestelmä ulkomailta saapuvien, vainoa ja väkivaltaa lähtömaasta pakenevien opiskelijoiden tukemiseksi.

Toimenpiteet pitkällä aikavälillä:

- Korvataan opintoraha perustulolla ja osallisuusrahalla.
- Luovutaan opintolainajärjestelmästä muuten kuin ulkomailla opiskelevien osalta.

Vanhemmuus ja huoltajuus

Lapsiköyhyys on lisääntynyt Suomessa viime vuosina. Sillä on tutkimusten mukaan pitkäaikaisia vaikutuksia lapsen elämään kuten terveyteen ja tulevaisuuden koulutustasoon. Sosiaaliturvauudistuksessa on torjuttava erityisesti lapsiköyhyyttä, mutta samalla on huolehdittava, että myös huoltajille itselleen tarkoitettut tuet ovat reiluja ja tasa-arvoista vanhemmuutta tukevia.

Perheet ovat moninaisia, mikä tulee huomioida myös sosiaaliturvassa. Jokaisella lapsella tulee olla subjektiivinen oikeus maksuttomaan varhaiskasvatukseen, minkä myötä voidaan luopua työnteon kannusteita heikentävistä varhaiskasvatusmaksuista.

Toimenpiteet lyhyellä aikavälillä:

- Korotetaan vähimmäismääräisiä vanhempainpäivärahoja asteittain 100 eurolla niin, että ensimmäinen askel on 50 euroa.
- Tehdään varhaiskasvatuksesta asteittain maksutonta.
- Lisätään adoptioperheille oikeus 40 päivän odotusrahaan lapsipäätöksestä. Odotusraha vastaa biologisen vanhemman raskausrahaa.
- Pidennetään perhehoitajien ja perhehoidon piirissä olevien lasten ja nuorten oikeutta perhehoitosidonnaisiin sosiaalietuuksiin ja tukiin kunnes nuori täyttää 20 vuotta.
- Automatisoidaan vanhempainrahan myöntämistä byrokratian vähentämiseksi.
- Nostetaan ansiosidonnaisten vanhempainpäivärahojen määrä 18 kuukauteen siten, että lapsen hoitovastuun tasainen jakautuminen monihuoltajaperheissä lisää yhteiskunnallista tasa-arvoa.
- Kehitetään lainsäädäntöä siten, että se tunnistaa vanhempainrahan jakaantumisen osalta moninaisesti eri perhemuodot, kuten sateenkaari- ja uusperheet. Lisätään isovanhemmille oikeus ansiosidonnaisen vanhempainvapaan käyttöön.
- Myönnetään vauvapakkaus kaikille Suomessa vauvan saaville perheille.
- Tehdään Lukulahja lapselle -kirjakassista pysyvä luontoisetuus vauvaperheille osana

neuvolajärjestelmää.

- Lisätään perhekeskuksissa ja neuvoloissa perheen sosiaaliturvaan liittyvää neuvontaa ja ohjausta.

Toimenpiteet pitkällä aikavälillä

- Muutetaan vanhempainpäivärahat vastaamaan osallisuusrahan tasoa niiden säilyessä erillisinä etuuksina.
- Taataan yksinhuoltajille subjektiivinen oikeus lapsiperheiden kotipalveluun.

Vammaisuus

Vammaisperusteisten tukien tarkoituksena on varmistaa jokaisen ihmisen perusoikeuksien ja ihmisarvoisen elämän toteutuminen täysimääräisesti, riippumatta toimintakyvyrajoitteen tai vamman luonteesta. Vammaisuuteen liittyvät erityistarpeet tulee huomioida sosiaaliturvajärjestelmässä ilman yksilölle koituvaa ylimääräistä vaivaa tai huolta.

Vammaisperusteisten tukien on oltava ihmislähtöisiä ja palveluiden on perustuttava kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemiseen. Palveluiden ja rahallisen tuen on toimittava saumattomasti keskenään ja avun ja tuen saannin tulee perustua yksilölliseen tarpeeseen riippumatta vamman laadusta ja diagnoosista. Kelan kuntoutuspäätösten tulee olla yksilöllisiä ja huolellisesti perusteltuja, ja erityisesti hylkäävien päätösten yhteydessä on tarjottava riittävää palveluohjausta ja neuvontaa.

Silloin kun vammaisella henkilöllä on vähän tai ei ollenkaan työtuloja, hän voi Vihreiden sosiaaliturvamallissa saada perustulon lisäksi osallisuusrahaa tai eläkettä. Vammaisperusteisilla tuilla taas tuetaan vammaisen osallistumista yhteiskuntaan ja korvataan vammaiserityisiä kuluja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti.

Toimenpiteet lyhyellä aikavälillä:

- Automatisoidaan vammaisperusteisia etuspäätöksiä ja lisätään ajallisesti pitkiä päätöksiä tilanteissa, joissa vamman aste ei oletettavasti muutu, jotta tarveharkinta ja asiakkaan pallottelu vähenee.
- Varmistetaan että vammaisen palveluita koskevat päätökset tehdään aina ensisijaisesti pysyväisluonteisina toistaiseksi voimassa olevina, ellei vammaisen oma etu, yksilöllinen tilanne tai palvelun tilapäinen luonne edellytä määräaikaista päätöstä.
- Rajataan vammaisten asumiseen liittyvät palvelut hankintalain ulkopuolelle, jotta taloudellisen tehostamisen tarve ei aja vammaisten perusoikeuksien edelle.
- Vahvistetaan vammaisten henkilöiden oikeutta yksilöllisesti sopivaan yhteiskunnalliseen osallisuuteen helpottamalla kuntoutustuen käyttöä ja luomalla julkisen sektorin, yksityisen sektorin ja kolmannen sektorin yhteistyöllä vammaisille räätälöityjä työmahdollisuuksia yksilön tarpeiden ja vahvuuksien pohjalta.
- Varmistetaan että osa julkisen sektorin avoimista työpaikoista räätälöidään standardinomaisesti muillekin kuin täysaikaisille ja täystyökykyisille työntekijöille. Avataan kuntiin ja eri yhteiskunnan sektoreille vakanssipaikkoja, jotka sopivat erityisen hyvin esimerkiksi vammaisten ihmisten täytettäväksi.
- Kielletään sellainen järjestetty toiminta, jossa kuntoutus- tai sosiaalipalvelu on tosiasiallisesti työtä ilman normaaleja työntekijän oikeuksia ja työn vaatavuutta vastaavaa palkkaa.

- Kehitetään palkkatukea sisältämään nykyistä enemmän vammaisten ja täsmätyökykyisten työllistymistä tukevia elementtejä. Vahvistetaan viranomaisyhteistyötä siten, että palkkatukea käytetään nykyistä enemmän tukemaan vammaisen työntekijän siirtymistä työtoiminnasta työelämään, erityisesti yksityiselle sektorille.
- Lisätään työolosuhteiden järjestelytuen käyttöä täsmätyökykyisille ja vammaisille. Kasvatetaan työpaikan muutostöiden ja apuvälineiden hankintojen tuen määrää 10 000 euroon henkilöä kohden ja korotetaan toisen työntekijän antaman avun korvattavaa tuntimäärää 50 tuntiin kuukaudessa.
- Mahdollistetaan työnantajakohtainen päätösmenettely työolosuhteiden järjestelytuessa, jolla tukea voidaan hakea ja myöntää yhteisönä eikä vain henkilökohtaisesti. Mahdollistetaan työnantajille tuen myönnön automatisointi ensimmäisen puoltavan päätöksen jälkeen.

Sairastaminen, kuntoutus sekä terveydenhoitokulut

Jokaisen toimeentulo on turvattava inhimillisesti sairauden aikana ja silloin kun toimintakyky on joko hetkellisesti tai määrittelemättömäksi ajaksi alentunut. Sosiaaliturvajärjestelmän on toimittava niin, että sairaudesta toipuva voi yksilöllisen tilanteen mukaan keskittyä täysimääräisesti toipumiseen. Samalla järjestelmän tulee helpottaa esimerkiksi täsmätyökykyisten ja omaishoitajien mahdollisuutta työnteon ja sosiaaliturvan yhdistämiseen. Omaishoitajuus ei saa muodostua esteeksi palveluiden piiriin pääsulle niin hoidettavalle kuin hoitajallekaan. Sujuvoitetaan ja yksinkertaistetaan sairauspäivärahan ja osasairauspäivärahan monimutkaisia ehtoja kautta linjan.

Sairauteen ja terveydenhoitoon voi liittyä myös pitkäaikaisia tai pysyviä kuluja. Merkittävä köyhyyttä ja etenkin eläkeläisköyhyyttä lisäävä ongelma on korkeat terveydenhoito- ja lääkekulut. Tähän tulee puuttua muun muassa alentamalla näiden kulujen omavastuuosuuksia, lisäämällä asiakasmaksujen perimättä jättämistä ja ottamalla käyttöön henkilön terveystulojen yhdistetty maksukatto olemassa olevien kuluerityisten kattojen päälle.

Toimenpiteet lyhyellä aikavälillä:

- Korotetaan vähimmäistasoista sairauspäivärahaa ja kuntoutusrahaa asteittain 100 eurolla niin, että ensimmäinen askel on 50 euroa.
- Kehitetään sosiaaliturvaetuksien myöntämisperusteita siten, että diagnoosiperusteisen luokituksen rinnalla mahdollistetaan nykyistä selkeämmin myös yhtenäisin kriteerein selvitetty toimintakyvyn lasku ja oireisto silloinkin, kun selkeää diagnoosia ei löydy. Näin tukien piiriin voivat päästä vaikeasti diagnosoitavia tai toiminnallisia häiriöitä sairastavat henkilöt.
- Mahdollistetaan vähimmäismääräisen sairauspäivärahan saaminen ilman enimmäisaikaa. Nostetaan osasairauspäivärahan enimmäiskesto vuoteen. Työkykyarviointi ja kuntoutusmahdollisuuksien kartoittaminen pysyvät tavallisena osana etuutta, paitsi tilanteessa jossa etuudensaaja siirtyy palliatiivisen hoidon piiriin.
- Mahdollistetaan, että kuntoutusta ja kuntoutuksen tukia sekä työkyvyttömyyseläkettä voi hakea sähköisesti.
- Asetetaan kuntoutustuen myöntämiselle vuoden vähimmäiskesto, jos hoitava lääkäri puoltaa yli vuoden tukea.
- Helpotetaan kuntoutustuen ja osa-aikaisen työnteon yhdistämistä ottamalla käyttöön joustava maksuperusteinen tulosovittelu. Luovutaan vaikeaselkoisesta ja polkuriippuvuutta lisäävästä osakuntoutustuesta.

- Luodaan ammatillisen kuntoutuksen yhteistoimintamalli Kelan ja eläkevakuutusyhtiöiden välille, jonka tarkoituksena on puuttua ja auttaa paremmin asiakkaan tilannetta työkyvyttömyyden varhaisessa vaiheessa sekä vähentää etuusbyrokratiaa.
- Korotetaan omaishoidon tuen vähimmäishoitopalkkio 500 euroon kuukaudessa ja hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana maksettava vähimmäishoitopalkkio 1000 euroon kuukaudessa.
- Poistetaan omaishoidon tuen hoitopalkkion määrärahasidonnaisuus ja siirretään se Kelan maksettavaksi.
- Muutetaan tartuntatautipäivärahalakia siten, että se huomioi poikkeustilanteet kuten laajan epidemian aiheuttaman terveydenhuollon ylikuormituksen, jonka aikana tavanomaiset myöntämisen ehdot on vaikea täyttää.
- Otetaan käyttöön suruvapaa, jonka aikana perheenjäsenen menettäneelle voidaan maksaa kuukauden ajan ansiosidonnaista sururahaa ilman sairauspäivärahaan liittyvää oireen arviointia työkyvyttömyyden vuoksi. Sururahan suuruus ja sen suhde muihin sosiaaliturvaetuuksiin on sama kuin sairauspäivärahalla.
- Otetaan käyttöön saattohoitovapaa, jonka myötä saattohoidossa olevan ihmisen läheisellä on oikeus Kelan maksamaan ansiosidonnaiseen saattohoitorahaan enintään kolmen kuukauden ajaksi. Saattohoitorahan suuruus ja sen suhde muihin sosiaaliturvaetuuksiin on sama kuin sairauspäivärahalla.
- Siirretään sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluista syntyvien asiakasmaksujen perintä pois yksityisiltä perintätoimistoilta.
- Varmistetaan että kunnat ja hyvinvointialueet noudattavat täysimääräisesti asiakasmaksulakia. Tiedotus asiakasmaksujen alentamisesta ja perimättä jättämisestä on oltava kattavaa ja maksujen huojennusmahdollisuutta on käytettävä yhdenvertaisesti ja systemaattisesti asuinpaikasta riippumatta.
- Pienennetään terveydenhoito-, lääke- ja matkakustannusten alkuomavastuita ja otetaan käyttöön henkilön kaikkien terveystenonien yhteinen maksukatto olemassa olevien kulueryitysten kattojen lisäksi.
- Otetaan käyttöön automaattinen tulosidonnainen terveydenhoitomaksujen ja lääkekorvausten omavastuun huojennus ja lääkemenonien korvausten järjestelmä hyödyntäen reaaliaikaista tulorekisteriä.

Toimenpiteet pitkällä aikavälillä:

- Korvataan sairauspäiväraha ja kuntoutustuki perustulolla ja osallisuusrahalla. Kuntoutusraha säilyy erillisenä mutta osallisuusrahan tasoa vastaavana etuutena.
- Korvataan matalimmat omaishoitajien hoitorahat kokonaan ja suuremmat osittain perustulolla ja osallisuusrahalla. Perustuloa voi käyttää joustavasti silloin, kun läheiset tarvitsevat tukea ja hoivaa, mutta sitä ei tarvitse erikseen hakea. Muita omaishoitajien palveluita tarvitaan jatkossakin.

Eläkkeet

Eläkkeet ovat olennainen osa hyvinvointivaltion sosiaaliturvaa, joka kuuluu jokaiselle. Eläkejärjestelmä takaa riittävän toimeentulon myös siinä elämänvaiheessa, kun ihminen on saavuttanut eläkeiän tai työkykyä ei ole. Kelan maksamat eläkkeet sekä työeläke ovat osa julkista sosiaaliturvaa ja siten niitä tulisi kehittää samojen periaatteiden mukaan kuin muutakin sosiaaliturvaa

Eläkejärjestelmän haasteena ovat korkeat ja nousevat menot johtuen heikentyneestä huoltosuhteesta, elinajan pidentymisestä sekä työeläkejärjestelmän riittämättömästä rahastoinnista. Työeläkemenoja on ollut poliittisesti vaikeaa sopeuttaa johtuen tulkinnasta, että työeläke kuuluu omaisuudensuojan piiriin. Tulkinta on ongelmallinen koska se on mahdollistanut työeläkkeiden erityiskohtelun verrattuna muuhun sosiaaliturvaan. Toisaalta omaisuudensuojatulkinta antaa tuleville ansioeläkkeille suojaa poliittisilta muutoksilta ja turvaa eläkkeen eksportoimisen eli maksatuksen ulkomailla asuvalle eläkeläiselle. Eläkejärjestelmän kasvava ja nuorempiin polviin kohdistuva rahoituspaine on ongelma sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden kannalta.

Eläkejärjestelmä tarvitsee pitkän aikavälin uudistuksen, jolla hillitään järjestelmän kustannuksia, lisätään sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta ja parannetaan pienituloisten eläkeläisten toimeentuloa. Palkkatöissä ja yrittäjänä työskennelleiden eläkkeet tulee yhtenäistää. Uudistuksella tulee lisäksi helpottaa eläkeläisten työntekoa ja laskea eläkkeellä tehdyn työn verotusta. Keskeistä eläkejärjestelmän legitimitetille on sen vakaus ja luotettavuus.

Vihreiden sosiaaliturvamallissa eläke koostuu perustulosta ja ansioeläkkeestä. Jokainen tyouralla ansaittu euro kasvattaa ansioeläkettä ja käteen jäävää eläkettä. Eläkkeellä ihminen saa perustuloa kuten työelämässä ollessaan, mutta korotettuna perustulon eläkeläiskorotuksella. Perustulo korvaa nykyiset Kelan maksamat eläkkeet eli kansaneläkkeen ja takuueläkkeen. Koska eläkeläisen perustulo sisältää myös asumisosan, ei jatkossa tarvita eläkkeensaajan asumistukea kuten ei yleistä asumistukeakaan.

Toimenpiteet lyhyellä aikavälillä:

- Otetaan eläkkeissä ja työkyvyttömyyseläkkeessä käyttöön tasaisen leikkautumisen lineaarimalli, jossa suojaosan ylittävät työtulot leikkaavat eläkettä tasaisesti.
- Mahdollistetaan kaikkien eläkkeiden hakeminen sähköisesti.
- Sujuvoitetaan etuuskäsittelyssä työkyvyttömyyden vuoksi eläkkeelle siirtymistä, jotta ehkäistään todellisuudessa työkyvyttömiä henkilöiden hakemusbyrokratiaa ja väärillä etuuksilla olemista.
- Varmistetaan ettei työkyvyttömyyden vuoksi eläkkeellä olevan henkilön oikeus etuuteen vaarannu työnteon kokeilemisen vuoksi.
- Korjataan Kelan maksamaa leskeneläkettä siten, ettei lesken kansaneläke tai vastaava eläke ulkomailta vaikuta leskeneläkkeen alkueläkkeen määrään.

Toimenpiteet pitkällä aikavälillä:

- Otetaan käyttöön Vihreiden sosiaaliturvamallin mukainen perustulo ja sen lisäosana eläkeläiskorotus. Nämä korvaavat takuueläkkeen ja kansaneläkkeen, sekä eläkkeensaajan asumistuen.
- Uudistetaan perhe-eläkkeitä niin, että henkilön kuollessa tämän leski tai lapsi saa kuolleen ansiotasoon perustuvaa tukea vastaavalta ajalta kuin mitä voidaan myöntää työttömän ansioturva. Näin tuki kohdistuu paremmin äkilliseen muutokseen sopeutumiseen.
- Yhdistetään Kelan kansaneläke ja takuueläke yhdeksi eläke-etuudeksi, joka on nykyisen takuueläkkeen tasoinen mutta joka sovitellaan tasaisesti leikkautuen työeläkkeeseen, jotta kaikki kerrytetty eläke kasvattaa käteen jääviä tuloja. Toteutetaan muutos kustannusneutraalisti eläkeläisten välisenä tulonsiirtona säätämällä eläketulon verovähennyksiä ja eläketulon lisäveroa. Tehdään muutos hallitusti, ihmisten toimeentuloturvasta huolta pitäen ja muutoksen kustannuksia silmällä pitäen.

Ansioeläke

Ansioeläke viittaa työuran aikaisiin ansiotuloihin perustuvaan eläkkeen osaan, jonka tarkoitus on ansioturvan tavoin pehmentää muutoksia tuloissa työuran jälkeen. Ansioeläke on nykyään hoidettu ansiosidonnaisen työeläkkeen avulla. Vaikka työeläkejärjestelmän omaisuudensuojatulkintaan liittyy ongelmia, poliittisista syistä ja järjestelmän vakauden kannalta on järkevintä kehittää olemassa olevaa työeläkejärjestelmää ottaen huomioon perustulon käyttöönotto myös eläkeläisille.

Vihreiden sosiaaliturvamallissa työeläke maksetaan eläkeläisen perustulon päälle. Koska mallissa nimellinen työeläke säilyy samana, vaikka sen pohjalle maksetaan lisäksi perustuloa, tulee työeläkkeen verotusta nostaa, jotta eläkeläisen käteen jäävä tulo olisi karkeasti nykyistä vastaava. Koska nimellinen työeläke ei muutu, työeläkemaksua ei ole mahdollista pienentää. Eläkemenoja voidaan kuitenkin hillitä verottamalla työeläkkeitä. Yrittäjät ja muut veronalaista ansiotuloa saavat tulee ottaa mukaan yhteiseen työeläkejärjestelmään. Kaikille kuuluu eläke samoilla ehdoilla ja laskentaperusteilla.

Jotta työeläkejärjestelmän rahoitus olisi kestäväällä pohjalla ja eläkemaksua ei tarvitsisi enää myöhemmin nostaa merkittävästi, tarvitaan automaattinen eläkemaksun vakautusmekanismi, jonka tavoitteena on säilyttää eläkemaksutaso vakaana pitkälle tulevaisuuteen. Mekanismi automaattisesti laskee tai nostaa eläkemaksuja riittävälle tasolle huomioiden tekijöitä kuten elinajanodote, syntyvyys, maahanmuutto, eläkesijoitusten tuotto sekä työllisyys- ja taloustilanne. Mahdolliset tarpeelliset tasonkorjaukset tulee tehdä oikea-aikaisesti, jotta tulevat sukupolvet eivät joudu maksamaan suurempaa osuutta työeläkekustannuksista.

Työeläkemaksuun liittyvää hallintoa kevennetään automatisoimalla sen maksatus kansalaisen verotilin avulla. Verottaja ohjaa eläkemaksun oikealle eläkelaitokselle. Jotta suuri eläkerahastovarallisuus ei olisi vain yhden tahon sijoituspäätösten käytössä, tulee eläkevarojen hallinnointi olla hajautettua. Sijoituksissa tulee olla riittävästi hajautusta kansainvälisesti ja vakavaraisuussääntöjen tulee mahdollistaa nykyistä korkeamman tuottotavoitteen samalla, kun nostetaan sijoitusten vastuullisuusvaatimuksia.

Toimenpiteet lyhyellä aikavälillä:

- Otetaan käyttöön automaattinen työeläkemaksun vakautusmekanismi.
- Toteutetaan eläkemaksun tarpeellinen korotus ja tasapainotetaan järjestelmän kustannuksia korottamalla työeläkkeiden verotusta tai pienentämällä niihin kohdistuvia verovähennyksiä.
- Poistetaan 18 vuoden alaikäraja eläkkeiden kerryttämiselle.
- Otetaan käyttöön kansalaisen verotili, jonka kautta hoidetaan verojen ja eläkemaksujen tilitys.
- Lisätään vuosittain myönnettävien ylimääräisten taiteilijaeläkkeiden määrää ensi vaiheessa sadalla kappaleella ja pitemmällä aikavälillä todellista tarvetta vastaavalle tasolle.

Toimenpiteet pitkällä aikavälillä:

- Korjataan työeläkkeiden verotus perustulon käyttöönoton myötä tasolle, jolla eläkeläiselle jää käteen vastaava summa kuin ennen perustulon käyttöönottoa.
- Ulotetaan eläketurva koskemaan kaikkea työtä siten, että kaikki veronalainen ansiotulo kerryttää työeläkettä samalla tavalla riippumatta siitä, tekeekö työtä palkkasuhteessa, yrittäjänä tai muussa muodossa.

Toimeentulotuki

Toimeentulotuki on sosiaaliturvajärjestelmän viimesijainen taloudellinen tuki, johon jokaisella on oikeus mikäli tulot ja varat eivät riitä välttämättömiin jokapäiväisiin menoihin.

Vihreiden tavoitteena on palauttaa toimeentulotuki takaisin tosiasiallisesti väliaikaiseksi ja viimesijaiseksi tueksi, mitä se ei tällä hetkellä monelle ole. Tämä on tärkeää etenkin, koska se on tukimuotona raskas ja byrokraattinen. Tärkein keino vähentää viimesijaisen toimeentulotuen tarvetta on korottaa ensisijaisempia perusturvaetuuksia, jotta toimeentulotukea ei tarvitse enää käyttää perusturvan täydentäjänä. Toimeentulotukea uudistettaessa on huolehdittava, ettei toimeentulotuki rahallisena etuutena heikenny eivätkä ihmisten perustuslailliset oikeudet etuuden saamiseen vaarannu. Toimeentulotuen monimutkaisuuden vuoksi erityistä tukea ja ohjausta tarvitsevilla ryhmillä on oltava oikeus hakemiseen liittyvään neuvontaan.

Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen saamisen yhteydessä sosiaalityön tulee tarjota myös muuta tukea ja palveluja asiakkaan tilanteen parantamiseksi. Samalla palveluja tulee kohdentaa tarkoituksenmukaisesti, eikä esimerkiksi elämäntilanteen kartoitusta pidä velvoittaa niiltä asiakkailta, jotka ovat perustoimeentulotuen piirissä vain täydentääkseen matalaa perusturvaa. Kelan, kuntien ja hyvinvointialueiden välistä yhteistoimintavelvoitetta on vahvistettava, jotta asiakkaiden toimeentulotukitilanne ratkaistaan yhdenvertaisesti koko maassa vaivatta ja ilman luukulta luukulle pallottelua.

Kelan myöntämä perustoimeentulotuki korvautuu Vihreiden sosiaaliturvamallissa perustulolla, jonka perusosan taso on nykyistä toimeentulotuen perusosaa korkeampi. Näin kunnan tai hyvinvointialueen myöntämä harkinnanvarainen toimeentulotuki jää aidosti viimesijaiseksi tueksi. Tämä ratkaisee nykyisen ongelman, jossa toimeentulotukea voi joutua hakemaan kahdelta eri taholta, minkä vuoksi tilanteen selvittämiseen voi kulua kohtuuttomasti aikaa.

Toimenpiteet lyhyellä aikavälillä:

- Yhdistetään ehkäisevä ja täydentävä toimeentulotuki yhdeksi lisätoimeentulotueksi, jota myöntää kunta tai hyvinvointialue.
- Digitalisoidaan ja automatisoidaan kaikki toimeentulotuen eri maksusitoumukset mahdollisimman kattavasti apteekkeihin myönnettävän maksusitoumuksen mallilla. Yhtenäistetään eri maksusitoumusten myöntäminen siten, että niitä voi myöntää sekä perustoimeentulotuen että ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen yhteydessä.
- Vähennetään toimeentulotuen byrokratiaa lisäämällä automatisoitua laskentaa ja vähentämällä vaatimuksia ilmoitettavista tiedoista. Vahvistetaan samalla Kelan tukipalveluiden tarjontaa ja saavutettavuutta ongelmatilanteiden varalle.
- Kirjataan toimeentulotukilakiin ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen myöntämiselle kaikkia kuntia ja hyvinvointialueita velvoittavat vähimmäisperusteet, jotta tukea tarvitsevien oikeusturva ja yhdenvertaisuus varmistetaan asuinpaikasta riippumatta.
- Korjataan toimeentulotuen käsittelyä siten, että kiireelliseksi ja välttämättömäksi luokiteltava ehkäisevän tai täydentävän toimeentulotuen hakemus käsitellään kunnissa ja hyvinvointialueilla viipymättä, vaikka asiakkaan perustoimeentulotukihakemuksen käsittely olisi Kelassa kesken.
- Mahdollistetaan ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen hakeminen ilman vaatimusta hakea ensin perustoimeentulotukea silloin, kun ensisijaiset etuudet epäävät oikeuden

perustoimeentulotukeen.

- Turvataan ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen myöntöperusteissa yksilöllinen harkinta siten, ettei asiakkaan välttämättömiä kuluja voi jättää huomioimatta sillä perusteella, että ne kuuluisi kattaa perustoimeentulotuella.
- Suojataan ehkäisevää tai täydentävää toimeentulotukea hakevan asiakkaan oikeusturvaa estämällä tilanteet, joissa asiakas jäisi ilman tukea kunnan tai hyvinvointialueen määrärahojen loppumisen vuoksi.
- Korjataan toimeentulotukea siten, ettei vailla ensisijaisia etuuksia olevilta henkilöiltä, kuten opintotuelta toimeentulotuella siirtyvältä opiskelijalta, edellytetä kohtuullisen oman omaisuuden, kuten ASP-tilin käyttöä elinkustannuksiin.
- Luovutaan toimeentulotukikäsittelyssä vaatimuksesta muuttaa rahaksi tukea hakevan fyysistä irtaimistoa.
- Luovutaan toimeentulotukikäsittelyssä vaatimuksesta toimittaa muiden ihmisten tilitietoja kuin hakijan omia.

Toimenpiteet pitkällä aikavälillä:

- Korvataan perustoimeentulotuki perustulolla.
- Muutetaan toimeentulotuki yksilökohtaiseksi siten, etteivät muiden täysi-ikäisten henkilöiden tulot, varallisuus tai elämäntilanne vaikuta hakijan tukeen.
- Korjataan yhteistaloudessa asuvien 18 vuotta täyttäneiden henkilöiden toimeentulotuen perusosan osuus 100 %:iin yksinasuvien laskennallisesta perusosasta.

Perustoimeentulotuen korjaussarja

Perustoimeentulotuen korjaussarja on paketti toimenpiteitä, jotka parantavat merkittävästi perustoimeentulotuen saajien oikeusturvaa ja toimeentulon varmuutta jo lyhyellä aikavälillä. Koska perustoimeentulotuki on tärkeä viimesijainen etuus, sen korjaukset ja parannukset tulee aloittaa viipymättä.

Toimenpiteet lyhyellä aikavälillä:

- Kumotaan toimeentulotukilaista mahdollisuus alentaa perustoimeentulotukea rangaistuksenomaisesti.
- Korjataan yksinhuoltajien tilannetta nostamalla perustoimeentulotuen yksinhuoltajakorotus 20 %:iin yksin asuvan lapsettoman aikuisen perusosasta.
- Korjataan toimeentulotuen kannustinongelmaa luomalla ansiotuloille 200 euron suojaosa ja sen ylittävälle tuloille leikkautumisaste, jotta työnteko lisää käytettävissä olevia tuloja edes vähän. Suojaosa korvaa aikaisemmin käytetyn ansiotulovähennyksen.
- Korjataan toimeentulotukea siten, ettei lahjoja, korvauksia, velkoja tai vastaavanlaisia ansiotulovähennyksen ulkopuolelle jääviä vähäisiä tuloja huomioida tukea alentavina tuloina, jos tulojen summa alittaa 200 euroa kuukaudessa. Poistetaan näiden tulojen laskennasta perhesidonaisuus.
- Korjataan inhimillisemmäksi toimeentulotuen laskennassa käytettävää asiakkaan tuloylijäämän siirtämistä seuraavan kuukauden tuloiksi, eli niin sanottua tulojen vyöryttämistä. Nostetaan vähäisen huomiotta jätettävän tulon raja 200 euroon kuukaudessa ja poistetaan siitä perhesidonaisuus. Rajataan vyöryttäminen korkeintaan kahteen peräkkäiseen kuukauteen.

- Korjataan perustoimeentulotukea lisäämällä erikseen korvattaviin menoihin lemmikin ja kotieläimen sairaanhoitokulut ja asetetaan tälle menokorvaukselle 300 euron vuosikatto tai 1 200 euron vuosikatto, jos viimeisen 12 kuukauden aikana perustoimeentulotukea on saanut vähintään 6 kuukautta. Katon ylittäviä kuluja varten mahdollistetaan automaattisesti Kelalta oikeus sosiaaliseen luototukseen.
- Korjataan toimeentulotukea siten, että veronpalautuksesta huomioidaan tukea alentavana tulona vain 300 euroa ylittävä osuus. Ylimenevälle osalle ei tehdä enää lisäksi ansiotulovähennystä.
- Korjataan toimeentulotukea siten, ettei lapsen opintorahaa tai kuntoutusrahaa huomioida perheen toimeentulotukilaskelmassa tukea alentavana tulona.
- Korjataan toimeentulotukea siten, että lapsen elatusapu huomioidaan elatusapua maksavan huoltajan toimeentulotukilaskelmassa menona.
- Korjataan toimeentulotukea siten, että erillään asuvien huoltajien osalta lapsen tapaamisesta aiheutuvat kohtuulliset kulut huomioidaan menona ilman että tapaamisen täytyy perustua erilliseen kunnan toimielimen vahvistamaan sopimukseen tai tuomioistuimen päätökseen.
- Korjataan toimeentulotukea siten, ettei oikeudenkäynnin tai rikoksen sovittamisen perusteella saatuja korvauksia huomioida tukea alentavana tulona.
- Korjataan toimeentulotukea siten, ettei vakuutuskorvauksia huomioida tukea alentavana tulona, jos ne on tarkoitettu uuden irtaimiston hankintaan vanhan tilalle.
- Korjataan toimeentulotukea siten, että se ottaa huomioon velkajärjestelyn ja asiakkaan tosiasiallisesti käteen jäävän rahan velkajärjestelymaksujen jälkeen.
- Korjataan toimeentulotukea siten, ettei tuen laskentaan enää tehdä 21,5 päivän jaksotusta työttömyysturvan eritahtisen kuukausimaksatuksen vuoksi. Samalla varmistetaan että jos työttömyysturvan 20 päivän maksuerä osuu kahdesti yhden toimeentulotukikuukauden sisään, niin maksueristä vain yksi huomioidaan toimeentulotuessa tuloksi.

Oikeusturva

Oikeusturva tarkoittaa hyvän hallinnon toteutumista ja se on edellytys kansalaisten sosiaalisten oikeuksien toteutumiselle. Oikeusturvan ja oikeusvaltion kehittäminen linkittyy keskeisesti yhteiskunnan sosiaaliturvajärjestelmän oikeudenmukaisuuteen. Sosiaaliturvauudistusten edetessä tulee tukien oikeudenmukaiseen käsittelyyn ja sosiaaliturvaan liittyviin tukipalveluihin kiinnittää enemmän huomiota.

Toimenpiteet lyhyellä aikavälillä:

- Lisätään toimintaresursseja ja nopeutetaan sosiaaliturvan muutoksenhakuelimien ja vakuutus oikeuden käsittelyä, etteivät asiakkaat joudu odottamaan tilanteensa ratkaisua kohtuuttoman pitkään.
- Parannetaan etuuksia ja korvauksia hakevien vakuutus oikeudellista turvaa kehittämällä avoimuus- ja selkeys käytäntöjä vakuutuslääkärien toiminnassa, ja mahdollistamalla tarvittaessa toisen lääkärin mielipiteen vaatimisen.
- Varmistetaan riittävät etuuskäsittelyyn liittyvät resurssit ja henkilöstön osaaminen Kelassa, kunnissa ja hyvinvointialueilla, jotta etuuskäsittelyssä toteutuu riittävä yhdenvertaisuus koko maassa.
- Taataan sosiaaliturvaetuuksille tarkoitettu vapaaehtoinen välitystilipalvelu asuinpaikasta riippumatta henkilöille, jotka tarvitsevat erityistä tukea talouden hallintaan esimerkiksi riippuvuussairauden vuoksi.
- Seurataan aktiivisesti koko väestön tasolla digitaalisen osallisuuden toteutumista sosiaaliturvaan

liittyvissä asioissa ja tarvittaessa tehdään korjaavia toimenpiteitä osallisuuden lisäämiseksi.

- Taataan jokaiselle vankeusrangaistuksesta vapautuvalle asunto ja vahvistetaan tukipalveluja siirtymässä opiskelun ja työn pariin.
- Taataan automaattinen korvaus etuuden maksajasta johtuvista pitkistä käsittelyajoista. Käsittelyajalta maksetaan viivästyskorkoa.

Kansaneläkelaitos

Kansaneläkelaitos eli Kela on merkittävä yhteiskunnallinen instituutio, jolla on paljon itsenäistä valtaa ja vastuuta suomalaisten sosiaaliturvan toteutumisessa. Kelan toiminnan on oltava läpinäkyvää ja asiakaslähtöistä. Kela koko yhteiskunnan kattavana toimijana voi osaltaan vauhdittaa yhteiskunnan digitalisaatiota ja sitä, että yhteiskunta vastaa entistä paremmin kansalaisten sosiaaliturvatarpeisiin.

Sosiaaliturvan hallinnan ja maksatuksen keskittäminen Kelalle turvaa sosiaaliturvan saavutettavuutta ja ihmisten oikeusturvaa ja yhdenvertaisuutta, eikä vastuuta näistä toiminnoista ole tarkoituksenmukaista hajauttaa alueellisille toimijoille nykyistä enempää.

Kelan soveltamisohjeissa korostetaan yksilöllistä kokonaisuarkkia ja päätöksiä asiakkaiden eduksi. Tämän tulee entistä vahvemmin näkyä myös käytännössä. Etuuspäätöksissä tulee rutiininomaisesti huomioida asiakkaan ongelmien ennaltaehkäisy ja päätöksien pitkäaikaiset vaikutukset asiakkaan hyvinvointiin. Etuuspäätöksiin liittyvissä kiista- ja ongelmatilanteissa Kelan tulee nojata vahvemmin itseoikaisukäytäntöihin ja asiakkaan tilanteen syvempään perehtymiseen ennen asian lähettämistä sosiaaliturvanmuutoksenhakulautakuntaan.

Toimenpiteet lyhyellä aikavälillä:

- Automatisoidaan ei-harkinnanvaraisten tukien päätöksentekoa, jolloin manuaalista käsittelyä ja tapauskohtaista harkintaa vaativien hakemusten käsittelyyn jää enemmän resursseja.
- Yhtenäistetään Kelan etuuksien laskentajaksot kuukausittain maksettavissa tuissa noudattamaan kalenterikuukausia.
- Yhtenäistetään Kelan jatkuvien etuuksien maksatus samalle kuukauden päivälle. Yhtenäisestä maksupäivästä voi poiketa tilanteessa, jossa etuutta haetaan ensimmäistä kertaa.
- Muutetaan Kelan puhelinasiakaspalvelu täysin maksuttomaksi ja varmistetaan että se on Prepaid-liittymien omistajille yhdenvertaisesti saavutettava.
- Lisätään Kelan takaisinperinnässä proaktiivista ja asiakkaan ongelmatilanteita automaattisesti tunnistavaa apua. Lisätään maksujärjestelyjen tarjoamista ja asiakkaan mahdollisuuksia saada perinnässä oleva maksu kohtuullistettua.
- Määritetään selkeät standardit ja vastuutahot tilanteisiin, joissa Kelan omasta toiminnasta johtuen Kelalle katsotaan syntyvän rahallinen korvausvelvollisuus etuusasiakkaille. Mahdollistetaan näissä tilanteissa etuusasiakkaille valitusoikeus virheen tai epätyytyttävän korvauspäätöksen vuoksi.
- Hyödynnetään rekisteritietoja niin, että maksajat ehdottavat automaattisesti etuuteen oikeutetulle sen hakemista.

Velkaantuminen ja sosiaalinen luototus

Vihreiden periaatteena on, ettei kenenkään pidä ajautua toivottomaan ahdinkoon esimerkiksi velan tai riippuvuuden takia. Koskaan ei saa syntyä tilannetta, josta ei löydy ulospääsyä. Sosiaaliturvajärjestelmän tulee omalta osaltaan pitää tästä huoli.

Sosiaaliturvajärjestelmä voi pahimmillaan syventää ylivelkaantuneisuudesta syntyviä haasteita, ja ylivelkaantuminen voi puolestaan lisätä sosiaalitukien tarvetta. Tästä syystä sosiaaliturvan kokonaisuudistus ei ole kokonainen ilman samanaikaisia toimenpiteitä ylivelkaantumisen torjuntaan ja ylivelkaantuneiden auttamiseen.

Tärkeimpänä toimenpiteenä tulee ottaa Kelan hallinnoima sosiaalinen luototus kiinteäksi osaksi suomalaista sosiaaliturvajärjestelmää. Sosiaalista luototusta ei kuitenkaan saa käyttää välineenä hivuttaa lainapainotteisuutta osaksi sosiaaliturvaa, vaan luototuksen tarkoituksen on oltava yksityishenkilöiden taloudellisen tilanteen kriisiytymisen ehkäisy tai jo syntyneen kriisin korjaaminen.

Toimenpiteet lyhyellä aikavälillä:

- Otetaan käyttöön valtakunnallinen Kelan myöntämä sosiaalinen luototus selkein ja yhdenvertaisin kriteerein. Luototusta voi hakea tilanteissa, joissa luototuksella on mahdollista ehkäistä yksityishenkilön taloudellisen tilanteen kriisiytymistä tai korjata jo syntyneitä kriisiä.
- Veloitetaan vakuutusyhtiöt tarjoamaan ennalta maksettava perustasoinen kotivakuutus. Tämä mahdollistaa esimerkiksi maksuhäiriömerkintäisille kotivakuutuksen hankkimisen.
- Vahvistetaan asunnottomuusriskissä olevien ihmisten oikeutta Kelan myöntämään vuokravakuuden maksusitoumukseen. Varmistetaan että myönnetty maksusitoumus kattaa aina sovitun vuokravakuuden kokonaan, kuitenkin kolmen kuukauden vuokraa vastaavaan määrään asti.
- Korjataan kaikki Kelan tuet siten, että ne ottavat huomioon ulosotosta johtuvan ansionmenetyksen.
- Korotetaan ulosoton suojaosa 900 euroon.
- Muutetaan Kelan opintolainan velanperintää siten, että takausvastuuseen langenneen opintolainan perintä lopetetaan viimeistään kahdeksantena vuotena takausvastuun lankeamisesta ja syntynyt velka, perimiskulut ja korot annetaan anteeksi.
- Maltillistetaan ulosotossa tulojen ulosmitattavan osuuden leikkautumisastetta, jotta työn ja lisätulojen vastaanottaminen on kannattavampaa.
- Korjataan ulosoton syrjintäongelma, jossa velallisen suojaosuutta laskettaessa eri sukupuolta oleva avopuoliso huomioidaan puolisoiksi, mutta samaa sukupuolta oleva avopuoliso ei.
- Kohdistetaan ulosmitatun tulon tilitys aina ensisijaisesti pääomaan. Kun pääoma on maksettu, kohdistetaan tilitys perintäkuluihin, jonka jälkeen pääoman korkoihin ja viimeisenä perintäkulojen korkoihin.
- Otetaan käyttöön velallisen mahdollisuus velkaperinnän jäädytykseen, eli niin sanottuun velkahätäjarruun, jonka avulla yksityishenkilö voi pysäyttää hallitsemattoman velkakierteen jäädyttämällä velanperinnän ja korot tilanteen selvittämisen ajaksi.
- Tehostetaan yksityisten perintätoimistojen valvontaa ja helpotetaan joukkokanteiden nostamista perintätoimistojen väärinkäytösten ehkäisemiseksi ja korjaamiseksi.
- Tiukennetaan korkeakorkoisten ja vakuudettomien kuluttajaluottojen sääntelyä. Lasketaan näiden luottojen korkokatto 10 prosenttiin ja edellytetään entistä selkeämpää luoton

kokonaiskustannusten esittämistä. Puututaan määrätietoisesti aggressiiviseen ja ylivelkaantumista lisäävään markkinointiin, tarvittaessa lakirajoituksin.

Toimenpiteet pitkällä aikavälillä:

- Muutetaan lailla velan perimisjärjestys siten, että ensin takaisinmaksusta kuitataan alkuperäinen pääoma, sen jälkeen perimiskulut ja lopuksi korot.
- Parannetaan velallisen oikeusturvaa kieltämällä koron periminen koroista kun velallisena on yksityishenkilö.

Liite Vihreiden sosiaaliturvaohjelmaan 2022

Sosiaaliturvan parannuspaketti tulevalle hallituskaudelle

Tässä liitteessä Vihreät esittää keinoja, joilla sosiaaliturvajärjestelmän ongelmia voidaan ratkoa tulevan hallituskauden aikana. Samalla otetaan askelia kohti perustuloa. Toimien yhteenlaskettu hinta on noin 500-600 miljoonaa euroa.

Nykyinen sosiaaliturvajärjestelmämme on aikojen saatossa kasattu tilkkutäkki, josta sen käyttäjä ei saa selkoa. Se ei taivu muuttuviin elämäntilanteisiin ja tuuppaa ihmisiä monenlaisiin kannustinloukkuihin. Nyt kun sote-uudistus on tehty, on aika siirtää katseemme sosiaaliturvan uudistamiseen.

Sosiaaliturvan tehtävä on nostaa ihmisiä pois köyhyydestä ja toimia turvaverkkona, kun elämäntilanteet muuttuvat äkisti. Koronapandemia ja fossiilisten polttoaineiden hinnanheilahtelut ovat osoittaneet, että elämme ajassa, jossa muutokset elinkustannuksiin voivat heitellä nopeastikin. Kun rakennamme hiilineutraalia hyvinvointivaltiota, tulee meidän huolehtia siitä, että kaikki pysyvät mukana, ja että sosiaaliturvajärjestelmämme on joustava ja mahdollistaa reagoinnin äkillisiin muutoksiin.

Vihreät esittää uutena sosiaaliturvan osana 200 euron takuutuloa, joka kohdentuisi kaikille sosiaaliturvan piirissä oleville täysi-ikäisille. Takuutulo parantaisi merkittävästi edunsaajien mahdollisuutta tehdä töitä. Takuutulo vähenisi ansiotulojen myötä, jolloin takuutulo täydentäisi hyvin matalia tuloja. Takuutulo olisi askel kohti universaalia perustuloa.

Takuutulo nostaisi 10 000 ihmistä toimeentulotuen piiristä. Uudistus parantaisi myös merkittävästi nuorten ja opiskelijoiden toimeentuloa. Myös opintotuen osalta on syytä purkaa tarpeetonta byrokratiaa poistamalla opintotuen kaksipuortaisuus. Jokainen euro opiskelijoiden toimeentulon parantamiseen auttaa myös opiskelijoiden mielenterveyskriisin ratkaisemisessa.

Takuutulon pohjalta voitaisiin jatkossa luoda erillinen työkalu äkillisten yhteiskunnallisten muutosten varalle. Työkalu olisi kohdennettavissa niin alueellisesti kuin määrällisestikin ja sen avulla voitaisiin vastata esimerkiksi äkillisiin energian hinnan nousuihin tai pandemiatilanteisiin.

Sosiaaliturvaa tulee myös kehittää yksinkertaisemmaksi, virtaviivaisemmaksi ja ymmärrettävämmäksi. Käsitteistöä tulee yhtenäistää ja automatisaatiota lisätä. Lisäksi perusturvaa tulee nostaa asteittain 100 eurolla niin, että 50 euron korotus tehtäisiin jo mahdollisimman pian. Perusturvan riittämätön taso näkyy jo nyt siinä, että sosiaali- ja terveyspalveluiden maksut voivat muodostua hoidon esteeksi, jolloin ihmisten ongelmat syvenevät.

Myös opintorahaa tulee korottaa, jotta opiskelijat voisivat keskittyä opintoihin. Myös opintotuen osalta on syytä purkaa tarpeetonta byrokratiaa poistamalla opintotuen kaksipuortaisuus. Jokainen euro opiskelijoiden toimeentulon parantamiseen auttaa myös opiskelijoiden mielenterveyskriisin ratkaisussa.

Myös perheiden saamia tukia on syytä kehittää paremmin tämän päivän tarpeita vastaaviksi. Niihin kuuluvat niin omaishoitajan tuen korottaminen kuin lapsilisän porrastuminen suoraan nuorelle maksettavaksi nuorisorahaksi. Uudenlaista yhteisöllisyyttä tukisi myös isovanhemmille annettu mahdollisuus isovanhempainvapaaseen eli osallistua perhevapaiden pitämiseen ansiosidonnaisen turvin. Taiteilijoille ja urheilijoille kuuluu asianmukaiset eläkkeet. Siksi taiteilija- ja urheilijaeläkkeitä on lisättävä.

Näillä toimilla haluamme ottaa seuraavalla hallituskaudella askeleita kohti vihreää sosiaaliturvajärjestelmää, joka tarjoaa ihmisille turvaa muuttuvassa maailmassa.

Toimet tulevalla hallituskaudella

- Otetaan käyttöön 200 euron vastikkeeton ja veroton takuutulo kaikille sosiaaliturvan piirissä oleville täysi-ikäisille. Ansiotulot leikkaavat takuutuloa, jolloin takuutulo täydentää hyvin matalia tuloja.
- Nostetaan perusturvaa 50 eurolla.
- Korotetaan opintorahaa 100 eurolla.
- Poistetaan opintotuen kaksiportaisuus.
- Alennetaan sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakasmaksuja kehittämällä maksukattoja.
- Nostetaan yksihuoltajien perustoimeentulon lisäosaa 14 prosentista 20 prosenttiin.
- Mahdollistetaan isovanhempainvapaa eli ansiosidonnaisen vanhempainvapaan pitäminen isovanhemmille.
- Korotetaan omaishoidon tuen vähimmäishoitopalkkio 500 euroon kuukaudessa ja hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana maksettava vähimmäishoitopalkkio 1000 euroon kuukaudessa.
- Nostetaan taiteilija- ja urheilijaeläkkeiden määrää todellista tarvetta vastaavalle tasolle .
- Perustetaan julkisesti hallinnoitu apurahajärjestelmä ulkomailta saapuvien, vainoa ja väkivaltaa lähtömaasta pakenevien opiskelijoiden tukemiseksi.
- Otetaan käyttöön 15-, 16-vuotiaille tarkoitettu nuorisoraha, joka siirtyy 25 % osuutena huoltajalle maksettavasta lapsilisästä nuorelle itselleen.
- Toteutetaan ohjelmassa kuvattu toimeentulotuen korjaussarja mahdollisuuksien mukaan kiireellisesti.

Yksityiskohtaisempia vihreän sosiaaliturvan periaatteita ja nykyjärjestelmän korjaustoimia kuvataan itse **ohjelmassa**.